

N:o 14.

Ank. till Riksd. Kansli den 23 Febr. 1877, kl. 2 e. m.

*Utlåtande, angående reglering af utgifterna under riksstatens
Första hufvudtitel.*

(1:sta U. A.)

1:o) Vid denna hufvudtitel har Kongl. Maj:t — under erinran att, till följd af Hennes Maj:t Enkedrottningen Josephinas frånfälle, det å hufvudtiteln uppförda anslag 120,000 kronor till Hennes Maj:ts hofhållning komme att ur riksstaten utgå — föreslagit, att till Hans Kongl. Höghet Kronprinsen måtte uppföras ett anslag af 72,000 kronor; hemställande Utskottet,

*Angående
uteslutande
af anslaget
för Hennes
Maj:t
Enkedrott-
ningen och
uppförande
af anslag för
H. K. H.
Kronprinsen.*

att, med uteslutande ur riksstaten af det för Hennes Maj:t Enkedrottningen uppförda anslag, det för Hans Kongl. Höghet Kronprinsen af Kongl. Maj:t äskade anslagsbeloppet, 72,000 kronor, må af Riksdagen beviljas.

Kommande dymedelst hufvudtitelns slutsumma, nu utgörande 1,266,000 kronor, att nedsättas till 1,218,000 kronor.

2:o) Vidare har Kongl. Maj:t föreslagit, att Tullgarns kungsgård, hvilken af Hennes Maj:t Enkedrottningen Josephina innehafts såsom enke-säte, måtte med till densamma hörande hemman, lägenheter och inventarier, i likhet med hvad förut med Rosersbergs slott egt rum, till Kongl. Maj:ts disposition öfverlemnas.

*Angående
disposition
af Tullgarns
kungsgård.*

I sammanhang med denna nådiga framställning har Utskottet till pröfning förehaft en af Herr A. P. Lind inom Andra Kammaren väckt motion (N:o 20), deri yrkats, att Tullgarns kungsgård med hvad dertill hörer må för statens räkning utarrenderas på 20 år och årliga arrendet till statsverket ingå.

Uti det den nådiga propositionen bilagda statsrådsprotokoll (Bil. n:r 6 e, pag. 18 och 19) är beträffande Tullgarn meddeladt: att denna kungsgård, hvilken innehafts af Hertig Fredrik Adolf, efter nämnde furstes död genom nådigt bref den 1 Juni 1807 uppläts på lifstidsbesittning åt Prinsessan Sophia Albertina, mot vilkor, hufvudsakligen, att hon skulle ansvara för kungsgårdens tillhörigheter af möbler, husgeråd och

öfriga inventarier; att uppå en vid 1818 års riksdag inom bondeståndet väckt motion Rikets Ständer enligt underdånig skrifvelse den 2 Mars 1818 beslutat, att kungsgården Tullgarn med tillhörande lägenheter och inventarier skulle, när den efter Prinsessan Sophia Albertinas död blefve ledig, tillfalla Hans Kongl. Höghet då varande Kronprinsen Joseph Frans Oscar i Dess lifstid under full nyttjanderätt med samma vilkor, under hvilka Prinsessan enligt nådiga brefvet den 1 Juni 1807 kungsgården innehade; samt att, efter derom aflåten nådig proposition, Rikets Ständer genom underdånig skrifvelse den 27 Augusti 1823, jemte det att bestämelse meddelades om den underhållssumma, hvilken Hennes Kongl. Höghet då varande Kronprinsessan Josephina skulle åtnjuta, derest hon blefve i enkestånd försatt, tillika förklarar, att Tullgarns kungsgård med dertill hörande hemman, lägenheter och inventarier skulle i förr berörda händelse tillträdas såsom enkesäte af Hennes Kongl. Höghet Kronprinsessan samt uti hennes lifstid under full nyttjanderätt, enligt nådiga brefvet den 1 Juni 1807, af henne åtnjutas.

Vidare är i samma protokoll erinradt att, sedan Rikets Ständer likaledes vid riksdagen 1823 åt Hennes Maj:t Drottningen Desideria upplåtit Rosersbergs slott såsom enkesäte, blef, efter Hennes Maj:ts död, samma slott, i enlighet med derom i nådig proposition framställt förslag, af Riksdagen genom underdånig skrifvelse den 11 April 1863 öfverlemnadt till Hans Maj:t Konung Carl XV för Hans lifstid; och har efter Hans Maj:ts död Riksdagen genom underdånig skrifvelse den 16 Maj 1873 till Kongl. Maj:t öfverlemnadt slottet med samma anslag som hittills och under enahanda vilkor i öfrigt som de, hvarmed slottet af Hans Maj:t Konung Carl XV i lifstiden innehafts.

Uti förr berörda nådiga bref den 1 Juni 1807 är såsom vilkor vid Tullgarns öfverlemnande på lifstidsbesittning åt Prinsessan Sophia Albertina hufvudsakligen stadgadt, »att alla de Tullgarns tillhörigheter af möbler, husgeråd och annan lösegendom, som för Kongl. Maj:ts räkning efter deras uti bouppteckningen utsatte värde och 20 procents förhöjning derutöfver blifvit inlösta och hvilka på en särskild upprättad förteckning vore upptagne, borde, enär de samma dels voro nödiga för rummens tillbörliga prydnad och egendomens beboende, dels icke kunde skiljas derifrån, utan att till deras godhet äfventyra, framgent såsom inventarier eller en fundus instructus vid Tullgarn qvarblifva, för att sedan vid egendomens framtida afträdande aflefvereras till lika antal och beskaffenhet, som de blifvit aflemnade, vid påföljd af ersättning för de bristande eller felaktige, efter det i inventarii-instrumentet upptagna värde. Det samma gällde äfven om de i förteckningen utan värde upptagna kreatur,

åkerredskap med flere inventarier, hvilka vid framtida afträdan borde återställas i samma goda skick, som de blifvit emottagne; Och som Tullgarns egendom, fastän öfverlåten till Hans Kongl. Höghet Hertig Fredrik Adolph, att under dess lifstid bruka och disponera, likväl vore af kungsgårds natur och i sådan egenskap, efter Hans Kongl. Höghets fränfälle, åter tillfallit Kongl. Maj:t och Kronan; så hade Kongl. Maj:t funnit, att det värde af Nio Tusende Sju Hundrade Nittio Två Riksdaler 11 sk. 8 rst. Banco, hvartill de inlösta och vid egendomen kvarblifvande inventariipersedlar uppgått, icke borde af Kongl. Maj:ts enskilde medel betalas, utan af statsverket ersättas, hvarföre Kongl. Maj:t ock i nåder förordnat, att berörda summa i sådant afseende skulle uti liquidationen med Statskontoret qvitteringsvis godtgöras på skulden; kommande den blifvande disponenten af Tullgarn, att för inventarierna och deras framtida afleverande i lika godt stånd, som då de emottogos, blifva ansvarig jämlikt inventarii-instrumentet, hvilket af Kammarkollegium, till framtida säkerhet och afseende på bevakandet af Kongl. Maj:ts och Kronans rätt vid inträffande ombyte af egendomens innehafvare, borde förvaras.»

För beredande af kännedom om beskaffenheten och värdet af ifrågasvarande kungsgård med dertill hörande hemman och lägenheter, har Utskottet låtit i härhos (Litt. A) bilagda utdrag af jordebok och taxeringslängder sammanföra de uppgifter, som ur dessa handlingar kunnat erhållas.

Beträffande sjelfva kungsgården bör anmärkas, att densamma ursprungligen stått i jordeboken antecknad för 3 mantal gammalt frälse-säteri, men, sedan den af Kongl. Maj:t och kronan inköpts, under den 19 Augusti 1774 blifvit skattlagd till 15 mantal; varande denna skattläggning den 5 Juli 1786 af Kongl. Kammarkollegium faststald.

Vidare har Utskottet inhemtat:

att i sammanhang med sjelfva kungsgården brukas hemmanen Kårtorp, Skyttorp, Nora och Stortorp, tillhopa 6 $\frac{1}{8}$ mantal, hvaremot öfriga densamma underlydande hemman äro utarrenderade;

att den under eget bruk odlade jorden utgör i åker 600 tunnland och i naturlig äng 185 tunnland;

att den utarrenderade jorden utgör i åker och äng omkring 900 tunnland samt den af torpare och backstugusittare brukade jord omkring 330 tunnland;

att skogsmarkens areal är omkring 3,500 tunnland; och

att arrendena utgå med 7,597 kronor kontant och 69 fjerdingar strömming.

Uti underdånig skrifvelse den 18 November 1809, angående beviljade och af statsverket anslagna utgifter till underhåll och reglering af

Kongl. Maj:ts hof- och hofstallstater, yttrade då församlade Riksdag bland annat följande:

»Skulle Eders Kongl. Maj:t i Nåder tackas antaga den summa Rik-
sens Ständer Eders Kongl. Maj:t sålunda i underdånighet erbudit, till
bestridande af alla ofvan uppräknade utgifter, efter som Eders Kongl.
Maj:t i Nåder för godt synes, samt med bibehållande af den Eders Kongl.
Maj:t tillagde Dispositions rätt öfver dess Hof, emottaga deremot Rik-
sens Ständer, såsom en i evärdeliga tider åt dem förbehållen rättig-
het, förvaltningen och användandet af nedannämnde Kungs- och Kungs-
Ladugårdar med dertill hörande Hemman och Lägenheter, som förut
stått under Eders Kongl. Maj:ts höga företrädares omedelbara sty-
relse, nemligen Drottningholm, Svartsjö, Wäntholmen, Gripsholm, Ströms-
holm, Kungshöhr, samt Flyinge och Dahlby jemte alla Kongl. Hof- och
Stallängar, dock att deras Kongl. Majestäter och den Kongl. Familjen
må vara obetagit, att till deras höga nöje och sommarsejour nyttja de
Kongl. Slotten med tillydande Trädgårdar och Lustparker, vid Drott-
ningholm, Svartsjö, Gripsholm och Strömsholm, till hvilkas vård och
skötsel nödiga arbetare och betjening böra af Statsverkets medel bestås
och aflönas, äfvensom erforderliga medel anslås till deras underhåll och
förbättring, hvarvid på Eders Kongl. Maj:ts Nådiga pröfning må bero,
att de härtill anslagna summor rätteligen användas, så att Slotten och
de öfrige Byggnaderne m. m. vid magt hålles och Slottens invändiga för-
bättrande verkställes till Eders Kongl. Maj:ts höga nöje och bekvämlig-
het. Hyad Ulricsdahls och Tullgarns Kungsgårdar angår, finna Riksens
Ständer skäligt att de förblifva under nu varande innehafvares fria Dis-
position, den förra under Hennes Kongl. Maj:t Enkedrottningens och den
sednare under Hennes Kongl. Höghets Prinsessan Sophia Albertinas, i
i deras öfrige lifs tid; men att de sedermera böra komma under Riksens
Ständers Disposition, dock att slotten och byggnaderne må af Deras Ma-
jestäter och den Kongl. Familjen begagnas och på statens bekostnad un-
derhållas, kunnande Riksens Ständer i Statsverkets närvarande belägen-
het ej anslå några särskilde medel till dervarande slotts och byggnad-
ers underhåll, utöfver hvad staten härtill redan består.»

Redan då var det således Rikets Ständers mening, att de till om-
förmälda Kongl. slott hörande jordegendomar framdeles skulle till stats-
verket indragas, och endast sjelfva slotten med tillhörande trädgårdar och
lustparker fortfarande stå till den Kongl. Familjens disposition.

I afscende å Ulriksdal har en sådan anordning redan för länge se-
dan blifvit vidtagen. Sedan nemligen, efter Hennes Maj:t Enkedrottningen
Sophia Magdalenas fränfälle år 1813, Ulriksdals kungsgård, likmätigt Rikets

Ständers vid 1809 och 1810 årens riksdag fattade, här ofvan omförmålda beslut, återgått till staten med undantag af slottet, trädgårdar och lustparker med flera dithörande lägenheter, tillhopa omkring 186 tunnland, som blifvit Kongl. Maj:t förbehållna, beslöto, jemlikt underdånig skrifvelse den 17 April 1818, Rikets Ständer, att arrendena, utgörande 1,424 r:dr 20 sk. 3 rst. banko i penningar och 203 tunnor spanmål, skulle vid då för handen varande statsreglering bland statsverkets öfriga intrader af kungsgårdsarrenden upptagas och beräknas; hvarefter, och sedan de då gällande arrendekontrakten lupit till ända, hemmanen skulle för statsverket utarrenderas. För närvarande uppgå arrendena för den till statsverket från Ulriksdal sålunda indragna jordegendom till 800 kronor i penningar, 825 tunnor spanmål, hälften råg och hälften korn, samt 6 centner hö.

Att det af Rikets Ständer vid 1809 och 1810 årens riksdag fattade beslut om indragning jemväl af den till Tullgarn hörande jordegendom ännu ej blifvit satt i verkställighet, har, på sätt ofvan inhemtas, berott derpå, att kungsgården upplåtits först åt Hans Kongl. Höghet dåvarande Kronprinsen Joseph Frans Oscar och sedermera såsom enkesäte för Hennes Kongl. Höghet Kronprinsessan Josephina. Nu, då någon sådan särskild anledning icke förefinnes att med ifrågavarande egendoms indragning till statsverket låta ytterligare anstå, synes denna åtgärd utan vidare uppskof böra vidtagas. Härvid förekommer emellertid, att, med hänseende till belägenheten af de för landtbruket och lustslottets ekonomi i öfrigt afsedda byggnader, sjelfva kungsgården och de i sambruk med denna varande hemman ej lämpligen kunna från slottet afsöndras, utan torde nu endast de kungsgården i öfrigt underlydande hemman böra till statsverket indragas. Oaktadt jordegendomen sålunda blefve väsentligen förminskad, föreställer sig Utskottet, att, med hänseende till det ökade värde, jorden genom ett förbättradt brukningssätt numera erhållit, inkomsterna likväl böra blifva tillräckliga för underhåll af slottet med hvad dertill hörer, utan att särskildt anslag behöfver dertill anvisas. Till underhållet af Rosersberg finnes visserligen anvisadt ett årligt anslag af 3,000 kronor, men då Tullgarn med de hemman, som, enligt Utskottets förslag, skulle blifva dermed förenade, är för bevillning taxerad 22,000 kronor högre än Rosersberg, torde deraf äfven kunna påräknas något större afkastning än af den till det senare slottet hörande egendom.

Slutligen har Utskottet ansett sig böra föreslå, att då, på sätt ofvan inhemtas, den till Tullgarn hörande skog omfattar en ej obetydlig areal, densamma måtte, i den mån den egnar sig för en ordnad skogshushåll-

ning, från egendomen afskiljas och till Skogsstyrelsens förvaltning öfverlemnas.

På grund af hvad sålunda blifvit anfördt hemställer Utskottet, att Riksdagen må Kongl. Maj:ts förevarande nådiga framställning på det sätt bifalla, att till disposition af Hans Maj:t Konungen för dess lifstid öfverlemnas, derest Kongl. Maj:t täckes ett sådant erbjudande antaga, ej mindre Tullgarns slott med dertill hörande byggnader, trädgård och parkanläggningar samt inventarier, allt i enlighet med bestämmelserna i 1807 års ofvan åberopade nådiga bref, än äfven Tullgarns kungsgård jemte dermed under eget bruk nu förenade hemmanen Kårtorp, Skyttorp, Nora och Stortorp med dertill hörande torp och lägenheter; men att deremot Riksdagen beslutar, att samtliga öfriga under Tullgarn lydande hemman och lägenheter skola vid den tid, då egendomen af Hennes Maj:t Enkedrottning Josephinas sterbhus afträdes, till statsverket indragas och för dess räkning i lämpliga brukningsdelar utarrenderas, äfvensom att den till sjelfva kungsgården jemte de densamma nu underlydande hemman hörande skog skall vid samma tid öfverlemnas till Skogssyrelsen att för statens räkning förvaltas, dock med kungsgården och dermed framgent förenade hemman och lägenheter förbehållen rätt att, för så vidt sådant är med skogens bestånd förenligt, kostnadsfritt erhålla till husbehof utsyning å skogen så väl till byggnader och reparationer som till gårdsle och vedbrand.

Stockholm den 23 Februari 1877.

På Stats-Utskottets vägnar:

CARL EKMAN.

Reservation:

vid *1:sta punkten* (angående anslag för Hans Kongl. Höghet Kronprinsen) af Herr *Ola Bosson Olsson*.

Bil. Litt. A.

Utdrag ur jordeboken öfver Jönåkers, Rönö och Hölöbo häraders fögderi af Nyköpings län, upprättad år 1869.

Utdrag ur 1875 års taxeringslängd för motstående socknar.

Oformdlat mantal.	Holöbo härad. Kronoegen- domar. Under allmän disposition.	Nummer.	Nuvärande mantal.	Ränta		Krono- tionde		Vid 2:a Södermanlands båtsmanskompani.				Jordbruks- fastighet.		Annan fastighet.		
				Rd.r.	Sk.	Rst.	Kronor.	öre.	Extra roteradt.		Ord. roteradt.		Kronor.	Öre.	Kronor.	Öre.
									for mantal.	till andel i roten.	N.r.	for mantal.				
	Hölö socken.															
	<i>Kungs- och Kungsladugårdar.</i>															
15	Tullgarn		15	200	34	6			8	hela	24 & 25			150,000		
	<i>Hemman.</i>															
	Häggenäs	1			6	21	6						140	6,300		
	ibm.	2			6	21	6						140	6,300		
	Kårtorp	1			5	27	9	9	64					94	4,650	
	Pålang	1			5	41	6	6	43					94	6,300	
	Skyttorp	1			6	40	6	9	64					94	9,000	
	Tullbotorp	1			4	26	6						140	14,400		
	ibm.	2			4	26	6						140			
	Winterhälla	1			14	1	6	25	70				1	97	14,400	
	<i>Jordlägenheter.</i>															
	Sadelmakaretorp	1	torp					1	61							
	Stäket	1	torp					1	61							
	Tegelstugan eller Tegeltorp	1	torp					2	41							
	Bellevue															1,200
	Fraiscati															200
	Vagnharads socken.															
	<i>Hemman.</i>															
	Fjerdsvall	1			2	35	6	1	61				125	3,000		
	Fruholmen	1			6	47		12	85				124	10,000		
	Hallesta	1			12	25		22	49				125	16,000		
	ibm.	2			12	25		22	49				125	16,000		
	Kumla	1			11	20	6	19	28				123	15,000		
	ibm.	2			11	20	6	19	28				123	15,000		
	Libbetomta	1			4	1	6	4	82				125	5,000		
	Nora	1			18	27	10	22	49				124	22,000		
	Transport			25	335	12	7	182	35					313,350		1,400

Oformadlåt mantal.	Hölöbo härad. Kronoeigendomar. Under allmän disposition.	Nummer.	Nuvarande mantal.	Ränta		Kronotonde.		Vid 2:a Södermanlands båtsmanskompani.				Jordbruksfastighet.		Annan fastighet.		
				R.dr.	Sk.	Rst.	Kronor.	Öre.	Extra roteradt.		Ord. roteradt.		Kronor.	Öre.	Kronor.	Öre.
									till andel i roten. mantal.	N:r.	till andel i roten. mantal.	N:r.				
	Transport		251	335	12	7	182	35						313,350		1,400
1	Nora	2	1	18	27	10	22	49			1	124	22,000			
1	ibm.	3	1	18	27	10	22	49			1	124	22,000			
	Spårtorp	1		3	11	6	3	21			1	123	3,000			
1	Stortorp	1	1	15	11	6	22	49			1	94	18,000			
	Trössla	1	1	12	36	6	19	28			1	116	18,000			
1	ibm.	2	1	12	36	6	19	28			1	116	18,000			
1	ibm.	3	1	12	36	6	19	28			1	116	18,000			
	Mörkö socken.															
	<i>Hemman.</i>															
1	Eriksö	1	1	6	47	6	3	21			1	110	5,400			
	Fifång	1		2	24	6					1	110	2,000			
	Gullberga	1		2	34		2	41			1	103	3,000			
	Harburen	1		3	28	6		80			1	111	3,000			
	Wreta	1		3	27		2	01			1	103	3,000			
	<i>Jordlägenheter.</i>															
	Eriksö	1	2-ne ängar.	10	11	9					1	117	4,000			
	Trosa socken.															
	<i>Hemman.</i>															
1	Askö	1	5 6	8	2	9	3	21			1	121	20,000			
	<i>Jordlägenheter.</i>															
	Gjälön	1	en öel holme.		47						1	men ej i rote indelad.	1,000			
	Summa		341	467	39	9	322	51					473,750		1,400	

Bil. Litt. B.

Tabell öfver riksstatens Första Hufvudtitel.

1877 års riksstat anslår.		Kongl. Hof- och Slottsstaterna.	Förslag till blif- vande riksstat.	
Kronor.	öre.		Kongl. Hofstats-anslagen.	Kronor.
800,000	—	Kongl. Maj:ts hofhållning	800,000	—
120,000	—	Hennes Maj:ts Enkedrottningen Josefinas hofhållning	—	—
—	—	Hans Kongl. Höghet Kronprinsen	72,000	—
28,000	—	Hennes Kongl. Höghet Hertiginnan af Dalarne	28,000	—
18,000	—	Hennes Kongl. Höghet Prinsessan Eugenie	18,000	—
56,400	—	För underhåll och vård af möbler och andra staten tillhöriga inventarier i de Kongl. slotten	56,400	—
45,000	—	Kongl. hofstallets utfödring	45,000	—
22,500	—	Polis-, lys- och renhållning vid Kongl. slottet och Arfprinsens palats	22,500	—
3,000	—	Rosersbergs slott	3,000	—
50,000	—	Ved och kol för de Kongl. hofven	50,000	—
Sgr	1,142,900		Sgr	1,094,900
		<i>Kongl. Slotten.</i>		
63,000	—	Reparationer å Stockholms slott med flera för de Kongl. hofven upplåtna byggnader	63,000	—
11,250	—	Brandväsendet och yttre lyshållningen vid Kongl. slottet och Arfprinsens palats	11,250	—
24,600	—	Drottningholms och Svartsjö slott	24,600	—
5,000	—	Gripsholms slott	5,000	—
8,250	—	Ulriksdals slott	8,250	—
8,000	—	Haga lustslott och park	8,000	—
3,000	—	Strömsholms slott	3,000	—
Sgr	123,100		Sgr	123,100
S:a	1,266,000		Summa	1,218,000